

Хатылы нэһилиэгэр бастагы детсады аһан олоххо киллэрбит Вера Дмитриевна уонна Иван Семенович Васильевтар

1956 сыллаахха Саха АССР партиянай- советскай салалтата Саха сириҥ үрдүнэн детсады, дьааһылалары элбэтэр туһунан сорок туруорбута. Саха АССР Верховнай Совета уонна үөрэх Министерствота съезд уураабын олоххо киллэрэр сыаллаах детсадтары уонна дьааһылалары аһыны түргэтэтэр туһунан 1956 сыл кулун тутар 22 күнүгэр быһаарыы ылыммытара.

Архив докумуоннара көрдөрөллөрүнэн Хатылы нэһилиэгэр оҕо тэрилтэтин аһар туһунан манньык дааннайдар бааллар: Үлэһиттэр депутаттарын Чурапчы оройуонунааҕы сэбиэтин ситэриилээх комитетын 1959 сыл муус устар 23 күнүнээҕи 102-дээх быһаарыытынан 1959 сылга аһыллыахтаах 3 оҕо саадын Субуруускай, Ленин уонна Э.Эристиин аатынан колхозтар киин бөһүөлэктэригэр 1959 сыл от ыйын 1 күнүттэн оҕо тэрилтэтин аһарга. Тустаах колхозта управлениеларын председателлэрин Тоскин Т.Т., Ефимов Г.Д., уонна Яковлев М.Р. саҥа аһыллар оҕо садтарын сөптөөх дьыэлэринэн хааччыйарга соруудахтыырга.

Чурапчы РОНОтун 1960 от ыйын 22 күнүнээҕи 122№дээх бирикээһинэн Седалищева В.Д. Хатылы детсадыгар сэбиэдиссэйинэн аһаммыт, иитээччинэн БаинаМ.Ф., ньээнкэлэринэн Гоголева М.А.,Беляева Л.М., Аржакова А.И. аһаммыттар.РОНО 1960 сыл от ыйын 10 күнүнээҕи 42 №-дээх бирикээһинэн атырдыах ыйын 1 күнүттэн Васильев И.С. сэбиэдиссэйинэн,Вера Дмитриевна иитээччинэн аһаммыт.

Вера Дмитриевна Седалищева 1936 сыллаахха ыам ыйын 1 күнүгэр Хангас эбэбэ Марфа Ионовна уонна Дмитрий Константинович дьыэ кэргэттэригэр маннайгы оҕонон төрөөбүтэ. 1959 сыллаахха Дьокуускайдааҕы педучилищени бүтэрэн начальнай кылаас учууталынан ананан Чаара сэлиэнньэтигэр тийбитэ.

Иван Семенович Васильев 1930 сыллаахха кулун тутар 28 күнүгэр Сунтаар улуунун Аллына сэлиэнньэтигэр төрөөбүтэ. Ийэтэ эрдэ өлөн, эбээлээх эһэтигэр иитиллибит. Аҕата сэрииттэн эргиллибэтэх. Сааһын ситээт, сэттэ сыл устата Тихоокеанскай флотка подводнигынан үлэлээбитэ. Сулууспалыы сылдыар кэмигэр эһэтэ өлөр, онон эһэтин «Көмүс унуоҕун» көтөхсүбэтэбиттэн олус хараастара үһү. Дойдугар эргиллэн кэлэн, 1958 сыллаахха

Дьокуускайдаагы педучилище физкультурнай отделениетын бүтэрэн Өлүөхүмэ улууһугар Чаара сэлиэнньэтин начальнай оскуолатыгар сэбиэдиссэйинэн ананан үлэлээбит. Училищеҕа үөрэнэр кэмигэр Вера Дмитриевнаны көрсүһэн, сүбэлэрин холбоон ыал буолбуттара.

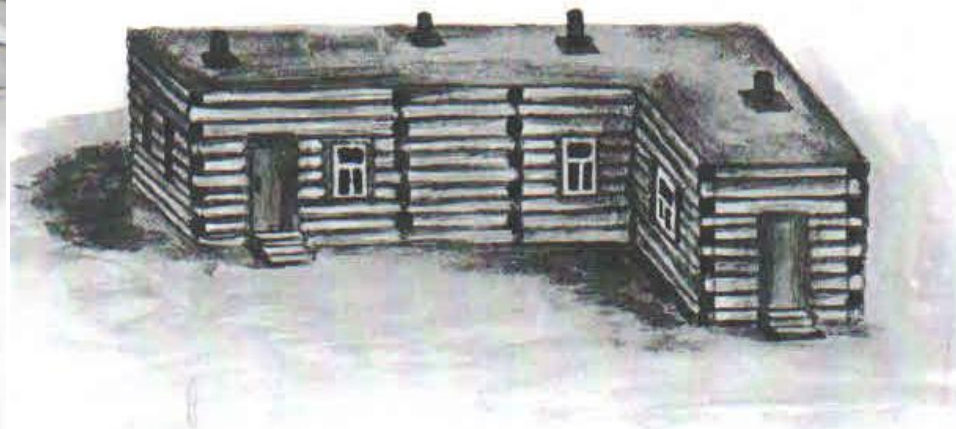
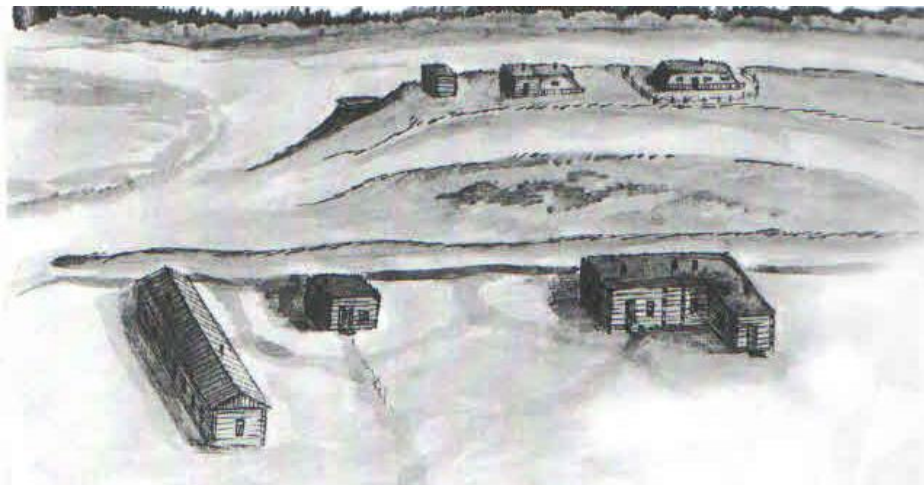
Өлүөхүмэҕэ үлэлии барарыгар эбэтин Пелагея (Былааҕыйа) Митрофановнаны, Аллынгаттан көһөрөн илдьэ барбыт. Өлүөхүмэҕэ үлэлиир кэмнэригэр улахан кыыстара Люда төрөөбүт. Оҕо тереетун кытта, эбээлэрэ Былааҕыйа «Дойдулаах дьон, туора сиргэ буолбакка дойдугутугар үлэлиэ, олохсуйуо этигит» диэн туруорсуута саҕаламмыт. Дьиэ кэргэн уопсай мунһаҕынан Чурапчыга көһөргө быһаарыммыттар. Ол быһаарыылыналларыгар, Вера Дмитриевна ийэтэ Марфа Ионовна Седалищева (Мандарова), Чурапчыга олороро олук буолбут. Кинилэр Өлүөхүмэҕэ 1960 сыл үөрэх дьылын түмүктээн, үс ыйдаах оҕолорун көтөхпүтүнэн, кырдыаҕас эбээлэрин сиэппитинэн бастакы борохуотунан Дьокуускайга кэлбиттэр. Эдэр кэргэнниилэри Минпрос Чурапчыга аныыр. Сайын өрөгөйдөөн турар кэмигэ кэргэнни Васильевтар дойдуларыгар Хатылыга тийээллэр. Чурапчытаагы РОНО бирикээһинэн Хатылы детсадыгар сэбиэдиссэйинэн уонна иитээччинэн анананнар нэһилиэккэ бастакы детсады олоххо киллэрэр күүстээх үлэҕэ ылсаллар. Детсад анал дьиэтэ суоҕа. Билинни көһөрүллүү музей томтордугар памятник томторугар турбут эргэ интернат дьиэни (бастаан «Кыһыл партизан» кулууба) анаабыттара. От ыйын устата ол дьиэни уларытан, тэлэритэн ремонтнаабыттара. Киирэр ааныгар кухня, орто өртун оҕолор дьарыктыыр заллара, вешалка, умывальник, түгэх салҕааһыннарын спальняҕа анаан уларыппыттара. Дьиэ атырдыах ыйыгар бэлэм буолбута. Манна улахан көмөнү продавец Козлов Семен Семенович уонна колхоз председателэ Ефимов Гаврил Дмитриевич онорбуттара. Ол быһыгар Иван Семенович Кындалынан, Болтонгонон, Дьаарылланан эргийэн, Вера Дмитриевна нэһилиэк иһинээҕи ыаллары кэрийэн күнүс дьиэҕэ көрүүтэ суох хаалар кырачааннары испииһэктииллэрэ. Детсад үлэлииригэр, үлэ көрдөбүллэригэр, материальной тэрээһиннэригэр, уопсай тэриллэитигэр Министерство методистара уонна РОНО направиетынан Илларионова Елена Васильевна тахсан көмөлөспүттэрэ. Аһылыгы РУНО разрядкатынан райсоюз эргизинн ыскылааттара биэрээллэрэ. Оҕолору 15-20 мүнүүтэ дьарыктыктыыллара. Уруһуй, үлэ дьарыктара, физминуткалар, кыра кылгас концерт курдук көрүүлэр, остуоруйа ааҕыта. Детсадка бэлэми ылан оҕолор бастакы кылааска киирбиттэрэ. Нөнүө сылыгар учууталлар детсад үлэтигэр үтүө сыанабылы биэрбиттэрэ.

Ити курдук 1960 сыллаахха атырдыах ыйыгар кэргэнни Вера Дмитриевна уонна Василий Семенович Васильевтар Хатылы нэһилиэгэр 25 миэстэлээх оҕо садын аспыттара. Биир сыл сүрдээх таһаарыылаахтык үлэлии сырыттаһтарына РОНО салалтата 1961 сыллаахха Иван Семенович тэрийэр дьобурун таба көрөн Күндүлгэ түөрт кылаастаах оскуоланы тэрийэргэ ыппыттар. Онон Вера Дмитриевна, Иван Семенович Васильевтар Күндүлгэ көһөн тийэн түөрт кылаастаах оскуоланы тэрийбиттэрэ. Бу эһилигэр, 1962 сыллаахха өссө биир 4 кылаастаах үөрэх кыһатынаны Түөһүэҕэ арыян үлэлэппиттэрэ. 1964 сылтан Васильевтар Сунтаар улуунун Тойбохойугар көһөн тийэн олохсуйбуттара. Вера Дмитриевна Тойбохойдооҕу орто интернат оскуолаҕа иитээччинэн, Иван Семенович аҕыс кылаастаах оскуолаҕа физкультура учууталынан өр сылларга, пенсияҕа тахсыахтарыгар диэри үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ. 6 оҕолонон, 15 сиэннэнэн дьоллоох олоҕу олоҕорбуттара.

Вера Дмитриевна художественной самодеятельность активной кыттыылааҕа, имигэс тарбахтаах иистэннэн этэ. Нэһилиэк женсоветын председателинэн чунуук үлэлээн дьон убаастабылын ылбыта. Иван Семенович физкультура учуутала буолан хайыһар, бокс, чэпчэки атлетика кружоктарын үлэлэппитэ.

Ол курдук, Сунтаар оройуонугар бастакынан туризм саҕалаан, тахсыылаахтык үлэлэтэн республикаҕа үгүс ситиһиилэммиттэрэ. Эбии үөрэхтээһин чэрчитинэн Тойбохой краеведческой музейыгар «Айылҕа дьиктилэрэ» диэн муннук арыйбыта. Араас кыылга, көтөргө майгынныыр мастары, мутуктары, силистэри онно дьарыктыыр оҕолорунаан хомуйаллара.

Вера Дмитриевна уонна Иван Семенович Васильевтар Сэрии аччык тулайыах сылларыгар төрөөн, олох ыарахаттарын бэйэлэрин эттэринэн- хааннарынан билэн улааппыттар. Ол иһин да буолуо кинилэр оҕоҕо тапталлара, тулуурдара, истин сыһыаннара бэйэлэрин төрөппүт эрэ оҕолорунан эрэ кэмчилэммэккэ элбэх үүнэр көлүөнэҕэ тарҕанан, улахан эйгэҕэ тахсан дьон өйүгэр-санаатыгар хааллаҕа. Кырдыаҕас дьонно мунура суох бэриниилээх буолан Иван Семенович эбэтин, Вера Дмитриевна ийэтин тылыттан хаһан да тахсыбат буоланнар Өлүөхүмэттэн Чурапчыга, Чурапчыттан Сунтаарга айанныыллар. Эбээлэрин Марфа Ионовна көмүс унуоҕун кини баҕатын толорон **Хатылыга көтөхпүттэрэ. Вера Дмитриевна уонна Иван Семенович көмүс унуохтара кинилэр баҕаларынан Хатылыга көтөҕүллүбүтэ.**

Хатылыга аьиллыбыт детсад бастакы үлэһиттэрэ

Иитээччи БаинаМ.Ф., ньээнкэлэринэн Гоголева М.А., Беяева Л.М, Аржакова А.И

Баина
Филипповна II

Беяева
Любовь Михайловна

Аржакова
Анастасия Ивановна

«Ньургуһун» уһуйаан сайдар уктэллэрэ

1959 сыл Минздрав линиятынан 20 миэстэлээх бастакы дьааһыла-сад арыллыбыта.

1960 сыл Минпрос линиятынан 25 миэстэлээх бастакы оҕо саада арыллыбыта.

1981 сыл Чурапчы оройуонун народной депутаттарын 221 №-дээх быһаарытынан 45 миэстэлээх дьааһыла-сад арыллыбыта.

1985 сыл «Кыыһы-уонна уолу аналларынан иитии» программанан улус опытной- экспериментальной площадка статуһа

1999 сыл «Кыыһы-уонна уолу аналларынан иитии уонна оҕо чөл доруобуйата» программанан Үөрэх Министерствотын опытной - экспериментальной площадка статуһа.

2001 сыл. Чурапчы улууһун администрациятын 08.10.2001 с.дьаһалынан «Ньургуһун уһуйаан -оҕо сайдар киин» буолбута.

2015 сыл «Модернизация региональных систем дошкольного образования. Раздел. «Выкуп зданий детский сад» федеральной программанан 100 миэстэлээх таас детсадтутулан улэбэ киирбитэ.

2015 сыл Чурапчы улууһун бабылыга Ноговицын А.Т. дьаһалынан 40 миэстэлээх «хонуктаах» белех арыллыбыта.

2016 сыл «Сарданалаах аартык» кыра саастаах оҕону иитиигэ - харайыыга аналлаах проект олоххо киирбитэ

2019 сыл «ЮНЕСКО» чилиэнигэр кандидат

2020 сыл Республикаатаабы «Аһаҕас эйгэ ситимэ» инновационнай площадка

2020 сыл Республиканской конкурс «Лучший сельский детский сад – 2020 г.»